עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ב מהל' מגילה הלכה טו סמג עשין ד טוש"ע א"ח סימן תרצה סעיף ד:

מט ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

נ ג מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף א:

נא ד ה ו מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה ד ה סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תצה סעיף א:

נב ז מיי' פ"א מהלכות שביתת עשור הלכה ב סמג לאוין סח טוש"ע א"ח סי' תריא סעיף ב:

נג ח מיי' פי"ז מהלכות סנהדרין הלכה ז סמג לאוין קמא:

גמרא

קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו (מתנות לאביונים) [א] (א) רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא *טסקא דקשבא ומלי כסא קמחא דאבשונא אמר ליה אביי השתא אמר מרי אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא מצואריה לא נחית, הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא ומלא כסא דפלפלתא אריכא, אמר אביי השתא אמר מר אנא שדרי ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא, אמר אביי כי נפקי מבי מר הוה שבענא, כי מטאי להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה ואכלי בהו שיתין פלוגי, ובישולא בתרייתא הוו קרו ליה צלי קדר ובעאי למיכס צעא אבתרה. אמר אביי היינו דאמרי אינשי כפין עניא ולא ידע. אי נמי *רווחא לבסימא שכיח. אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי. אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא, למחר בעי רחמי ואחייה, לשנה אמר ליה ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי אמר ליה *לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא. אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב, רב אשי הוה יתיב קמיה (*דרב כהנא) נגה ולא אתו רבנן, אמר ליה מאי טעמא לא אתו רבנן, (ב) דלמא טרידי בסעודת פורים, אמר ליה ולא הוה אפשר למיכלה באורתא? אמר ליה לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו? אמר ליה (*אמר רבא הכי) [אמר ליה, אין] (א) תנא מיניה ארבעין זמנין ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה:

מתני' (ד ג) אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד:

גמ' הא לענין מכשירי אוכל נפש זה וזה שוין מתניתין דלא כרבי יהודה דתניא (ו) אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש, רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש *מ"ט דת"ק אמר קרא °הוא ולא מכשיריו ור' יהודה (*אמר) לכם לכם (ד) לכל צורכיכם ותנא קמא נמי הכתיב לכם לכם ולא לכלבים, ורבי יהודה נמי הא כתיב הוא, כתיב הוא וכתיב לכם כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב:

מתני' *אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת:

גמ' הא לענין תשלומין זה וזה שוין, מני מתניתין? רבי נחוניא בן הקנה היא דתניא ר' נחוניא בן הקנה היה עושה *את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין *תנן התם כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן שנאמר °ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי חנניה בן גמליאל *אמר ר' יוחנן חלוקין עליו חביריו על ר' חנניה בן גמליאל אמר רבא אמרי בי רב תנינא אין בין יוה"כ לשבת אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת ואם איתא אידי ואידי בידי אדם היא אמר רב *נחמן הא מני רבי יצחק היא דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא דתניא *רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונה בכרת ולא במלקות רב אשי אמר אפי' תימא רבנן זה עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בהיכרת:

מתני'

תורה אור: שמות יב | דברים כה

א) [ברכות כח. וש"נ] ב) [ביצה לו:] ג) שבת ס: קכד. קלז: ביצה כח. לו: [תוספתא פ"א] ד) [ביצה כח: וש"נ]

רש"י

ה"ג קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות · דהא תרי מנות איכא: הדר שלח ליה איהו לא גרסינן ליה הכא: **טסקא דקשבא** · שק מלא תמרים: **דאבשונא** · שנתייבשו החטים בתנור בעודן כרמל וקמח שלהן מתוק לעולם: **א"ל אביי** · לרבה: **השתא אמר מרי** · עכשיו יאמר מרי עליך: **אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא מצואריה לא נחית** · הסל שהיה רגיל להוליך בעודו בן כפר ומאכיל לבהמתו לא יוריד עתה מצוארו כך אתה נעשית מלך וראש בפומבדיתא ואינך שולח לו אלא דברים המצויין לכל: **חוליא** · מתיקה: **כי נפקי מבי מר** · כשילאתי מבית אדוני רבה לילך לבית (ג)(אבא)מרי בר מר הייתי שבע: **צעי** · קערות של מיני מאכל: **דאיכסייא לצעא בתראי** · הייתי חפץ לכוס הקערה אחריו כל אכילה שלא כדרכה נקרא כוסס: **רווחא לבסימא שכיח** · ריוח מצוי לדבר המתוק בתוך המעיים: **מחלפי סעודתייהו** · זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשניה סועד חברו עמו: **לאבסומי** · להשתכר ביין: **ואיבסום** · נשתכרו: **נגה ולא אתו רבנן** · איחר היום ולא באו התלמידים לבית המדרש: **מתני' אין בין יום טוב לשבת** · להיות מותר לכתחלה ביום טוב מה שאסור בשבת אבל לענין עונשין יש הרבה שזה בסקילה ובכרת וזה בלאו גרידא: **גמ' זה וזה שוין** · אסורין ביום טוב כשבת: **שאפשר** · כגון סכין שנפגם מערב יום טוב: **שאי אפשר** · כגון סכין שנפגמה ביום טוב: **מתני' בידי אדם** · יש בה מיתת ב"ד: **גמ' אף יום הכפורים מתחייב בנפשו** · דאיסור כרת כמיתת בית דין דמי: **ופטורים מלשלם** · אם הדליק גדישו של חבירו ביום הכפורים שאין תשלומין אלא חיוב מיתה שנאמר ולא יהיה אסון ענש יענש (שמות כא) הא אם יהיה אסון לא יענש: **כל חייבי כריתות שלקו** · שהתרו בהן עדים על לאו שעמו כרת ולקו בבית דין: **נפטרו מידי כריתתן** · שוב אין בית דין של מעלה נפרעין: **חנינא** · דחלוקין: **ואם איתא** · דנפטרו אידי ואידי בידי אדם הוא אף ביום הכפורים יש מלקות על לאו שבו ובית דין פוטרין אותו מכרת: **אמר רב נחמן** · לעולם אימא חלוקין עליו חביריו והא דקתני דאין זדונו בידי אדם: **הא מני ר' יצחק היא** · דאמר במסכת מכות דאין מלקין בלאו הניתן לאזהרת כרת אפילו התרו בו למלקות ויליף טעמיה מהאי קרא: **כל חייבי כריתות** · של עריות היו בכלל ונכרתו הנפשות העושות וגו' שכתוב בפרשת עריות (ויקרא יח): **למה יצאת כרת באחותו** · דכתיב בקדושים תהיו ואיש כי יקח את אחותו וגו': **לדונה בכרת ולא במלקות** · אם התרו בהן ואף על גב דכדה נמי נשנית באותה פרשה, לדבר שנתחדש בה נשנית, להערה: **אפילו תימא רבנן היא** · דאמרי מלקות אבל כרת ואפילו (הכא) ליכא למילף מינה שחלוקין על רבי חנניה והכי קאמר מתניתין - שבת עיקר חומר זדונו בידי אדם וזה עיקר חומר זדונו בהכרת ומיהו אם התרו בו ולקה מיפטר:

מתני'

תוספות

דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי · [בירושלמי] ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל היהודים:

אין בין יו"ט לשבת · צריך לומר דה"פ אין שום מלאכה אסורה לשבת שלא תהא אסורה ליום טוב אלא אוכל נפש בלבד אבל שאר חלוקים יש ביניהן שזה בסקילה וזה בלאו:

כאן במכשירין שאי אפשר לעשות מערב יו"ט · משמע מדלא (ד) פליגי אלא במכשירין מכלל דגוף המאכל שרי לעשות ביום טוב אע"ג דאפשר לעשות מערב יו"ט ומדרבי יהודה נשמע לרבנן דהא לא פליגי עליה אלא במכשירין וא"כ קשיא דאמר בפרק המצניע (שבת דף צה. ושם) החולב והמגבן והמחבץ והרודה חלות דבש בשבת חייב חטאת הזיד ביו"ט לוקה את הארבעים אע"ג דהוי אוכל נפש ואפי' לרבנן דאמרי התם אחד זה ואחד זה אין בו אלא משום שבות מ"מ מודו היכא דאיכא אב מלאכה דלוקה ויש לומר דודאי אוכל נפש המתקלקל אם עושהו מאתמול מותר לעשות ביו"ט אבל אוכל נפש דעדיף טפי כשהוא עשוי מאתמול כגון ההוא דהמצניע אסור לעשותו ביו"ט אבל מכשירין דלא מתקלקל כשנעשו מאתמול בהא ודאי יש לחלק [בין] היכא דאפשר ללא אפשר:

חייבי כריתות בכלל היו · פ"ה בכלל ונכרתו הנפשות העושות וקשה דאם כן הוי ליה למימר אחותו בכלל היתה כלומר בכלל ונכרתו הנפשות ולא היה לו לכתוב כרת בה ויש לומר דה"פ חייבי כריתות בכלל היו פי' בכלל המלקיות דבכל אחת ואחת יש לאו ולמה יצאת כרת באחותו בלא לאו שהרי הכרת לא איצטריך שהרי היתה בכלל ונכרתו אלא ודאי יצאה לדונה בכרת (ה) ומינה נגמר לכל האחרים כדין דבר שהיה בכלל:

אלא

◆

רבינו חננאל

שלח ליה קיימת בנו רבינו *) ומתנות לאביונים כלומר נתינת אביונים נתת לי מנה אחת והיא הירך חור שלח לו עגל ת' קנקני יין כו'. בסימא פי' שיכור: אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב · שיתין צעי פי' קערות בשיני מטעמים: מתני' אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד פי' בשבת אסור ביום טוב מותר · שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם כגון אפייה ובישול וכיוצא בהן אבל מכשירי אוכל נפש כגון להוציא אש מן האבנים לבשל וכגון תקון סכין לשחוט בה וכיוצא בהן זה וזה שוין. כשם שאסור בשבת כך אסור ביו"ט: גמ' מתניתין דלא כר' יהודה · דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד שנא' אך אשר יאכל לכל נפש כו' והאי דכתיב לכם · לכם ולא לכלבים לכם ולא לעובדי כוכבים ר' יהודה מתיר אף במכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן מעיו"ט שנא' לכם לכל צרכיכם · תרסי' בפרק משילין פירות דאוקמה רב פפא להא דתנן אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ב"ש היא: ירושלמי אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש והא איכא חייבין סקילה וכרת בשבת ואין סקילה ולא כרת ביו"ט · מכות ביום טוב ואין מכות בשבת · ואין תימא באוכל נפש מתני' היא · והא תנינן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת · **) א"ר יוסי והוא שמל להדליק נר של בטלה ביו"ט אמר משמיה דר' יוחנן לא תתיר ולא תאסור: [מתני'] אין בין יוה"כ לשבת אלא ששבת זדונו סקילה בידי אדם · ויוה"כ המחללו בזדון חייב כרת בידי שמים: [גמ'] הא לעניןתשלומין זה וזה שוין שאין חייב בתשלומין דקם ליה בדרבה מיניה · מני מתני' רבי נחוניא בן הקנה שפוטר מן התשלומין בזה ובזה · דתניא ר' (יהודה) [נחוניא] בן הקנה היה עושה את יוה"כ כשבת לתשלומין כו' · תנן התם כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן · דברי רבי חנניא בן גמליאל · א"ר יוחנן חלוקין עליו חביריו על רבי חנניא בן גמליאל ואומרים אע"פ שלקו לא נפטרו אמרי בי רב תנינא שחולקין עליו חביריו דתנן אין בין שבת ליוה"כ אלא ששבת זדונו בידי אדם ויוה"כ זדונו בכרת ואם המלקות פוטרתו נמצא גם זה זדונו בידי אדם · ואוקמה רב נחמן בר יצחק כרבי יצחק דתני ונכרתו הנפשות וגו' גם אחותו בכלל כל חייבי כריתות הוא ולמה יצאת כרת באחותו לדונה בכרת ולא במלקות:

מתני'

מסורת הש"ס

[עי' תוספות ע"ז יד: ד"ה הנב פירושו של מלא תמרים]

[עירובין סב:]

[פסחים כ:]

[בשאלתות לפורים איתא דאמימר]

[בשאלתות איתא לא שמיע לי תנא מיניה וכו']

[ביצה כח: פ"ש]

[נ"ל אמר קרא]

[עי' תוספות מנחות לג. ד"ה תפילין]

שבועות לג. פסחים כט. לג. כתובות ל. [תוס' פ"א ואוס' ב"ק פ"ט]

[מכות ג. פ"ש]

[במכות איתא ר"נ בר יצחק]

[מכות יג: כג: כריתות ב:]

[נ"ל הכי]

נושא
• אביי = השליח משלוחי מנות של רבה ומרי בר מר להנ"ד
• תיאור של רעבונו של אביי כשהגיע לבית מר בר מר אחרי שיצא מביתו של רבה

נושא
שכרות בפורים

נושא
סעודת פורים שאוכלה בלילה לא יצא

שמות יב: טז
וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם

נושא
משנתנו כר' נחוניא בן הקנה דיוה"כ כשבת לענין תשלומין דאם הדליק גדישו של חבירו ביוה"כ או בשבת פטור מלשלם

נושא/מבנה
דעות חולקות את החכמים חולקים על ר' חנניה בן גמליאל שאמר חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן (לאוקמי משנתנו שיטתו שזדונו של יוה"כ שהוא בכרת גם כן בידי אדם)

לפי הדעות סוברות דמשנתנו אינה מראה חכמים חולקים על ר' חנניה בן גמליאל - אלא מתני' יוה"כ בידי שמים (בלבד)

- ר' יצחק

- אפילו תימא רבנן

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומשלוח מנות איש לרעהו רבה שדר כצ"ל ותיבות ומתנות לאביונים נמחק: (ב) שם מ"ט לא אתו רבנן א"ל דלמא: (ג) רש"י ד"ה כי נפקי וכו' לבית מרי כצ"ל ותיבת אבא נמחק: (ד) תוספות ד"ה כאן וכו' מדלא מפליג אלא במכשירין: (ה) ד"ה חייבי וכו' לדונה בכרת ולא במלקות ומיהו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ומתנות לאביונים) תא"מ (וכ"מ מרש"י דל"ג לה):

*) גי' רבינו כאן היא כמו דאיתא בירושלמי בפירקין בסוף הלכה ד' ובשאילתות פ' ויקהל וכן הי' גירסת בעל מנורת המאור כאן בגמ' בנר ג' כלל ד' ח"ג פ"ג. **) חסר כאן וכ"ה הלשון בירושלמי עוד מן הדא שותקין עלי בשמים למילה ביו"ט אבל לא בשבת א"ר יוסי והוא שמל וכו'